

Kiválasztás a Karate-ban, Általános pedagógiai megközelítésben és sportági megközelítésben

Készítette: Vincze Virgil

Bevezetés: A „kiválasztás” mint minden más sportágban, a karatében is a kiemelkedő a sportág számára legügyesebb fiatalok, megtalálásával foglalkozik. Ezzel a munkával szorosan összefügg a tehetség fogalma, mivel elsősorban a sporttehetség alapján történhet az egymástól való megkülönböztetés. A pedagógusok így az edzők is tudják hogy a versengés minden fiatal lételeme. Az a gyermek, aki kapcsolatba kerül a karatéval előbb utóbb egy versenyen találja magát, Itt sok külső benyomás, információ éri amely sok izgalmat sikerélményt adhat, de ha felkészületlenül éri a gyereket akkor el is veheti a kedvét az egész sportágtól. Napjainkban sajnos már nincs értelme azzal áztatni magunkat, hogy általános edzéssel foglalkoztatott tanítványainkat, benevezve egy-két versenyre, ezek alapján ott éremesélyesként indulhatnak. Ha eldöntöttük hogy ilyen terveink vannak, akkor mélyen a problémakörbe kell magunkat ásunk, és komolyan foglalkoznunk kell az ehhez szükséges szakszerű felkészítés megszervezésével. Itt merül fel először a kiválasztás kérdésköre, hisz érdekünk hogy ezirányú munkánk a lehető legjobb adottságú gyermekek részvételével történjen. A sikeres választás elősegítheti a szakmai munka minden szinten történő színvonal-emelkedését. Ezek alapján pedagógiai és szakmai megközelítésben kíséreltem meg áttekinteni a kiválasztás jelentőségét a mai karate sportban, felvetve néhány példát és megoldást a karate edzői munka segítségével.

A témakörrel kapcsolatban elsőként általános kell meghatároznunk a kiválasztás fogalmát. A Magyar szakirodalom /Nádori 1991/ meghatározása szerint definiálva kiválasztáson értjük az egyének elkülönítését meghatározott, meglévő vagy feltételezett jegyek, tulajdonságok alapján, miközben kiindulópontunk, az hogy a kiválasztott egyének alkalmasabbak valamely sporttevékenység, sportág üzésére, mint mások. A kiválasztás tehát tehetséges, kedvező adottságú sportolók keresésének többéves folyamata, tudományosan igazolt próbákkal, módszerekkel. Pedagógiai szempontból a kiválasztással kapcsolatban kialakult értelmezések egyik állomása a tehetségmodellek kidolgozása és bizonyítása volt. Az egyik legnépszerűbb modell /Renzulli 1981/ felvetései nagyrészt minden sportágban így a küzdősportokban is magyarázhatóak. Eszerint a kiválasztott tehetséget a kreativitás, feladat iránti elkötelezettség és az átlagon felüli képességek jellemzik. A jó tulajdonságokkal

rendelkező fiatalok ezen összetevők kiemelkedő összekapcsolására képesek, és tehetségüket szinte bármilyen sportterületen képesek kinyilvánítani.

1. ábra Sporttehetség a kiválasztásban

/Renzulli 1978/

A legmodernebb pedagógiai elméletek szerint ezt ki kell egészíteni további külső tényezőkkel, amelyek a család, az iskola és a társak befolyásoló tevékenységére vezeti vissza bizonyos másodlagos személyiségi tényezők alakulását. Ezek a másodlagos tényezők kisebb hatással bírnak, ugyanakkor hiányuk a tehetség maximális kibontakozását gátolja meg. Ilyen például, az hogy milyen családban /ép, formálisan ép, vagy csonka/ él a gyermek, milyen a család értelmi affinitása és mennyire támogatja a gyermek sportcéljait. De ide tartozik az is hogy vannak-e testvérei, mert példák mutatják, hogy egy családból több tehetséges fiatal is kikerülhet, hiszen ezek a gyerekek egymásra nézve is teljesítményt ösztönzően, rivalizáló módon hathatnak. Emellett ide sorolhatjuk azon tényezőket is hogy, milyen a kapcsolata a gyerekek az iskolával, tanáraival és a közvetlen osztálytársaival, edzőtársaival.

2. ábra A tehetség a kiválasztás és az edzőmunka összefüggése

Sportági megközelítésben sokak szerint a mindenáron történő kiválasztás nem feltétlenül szükséges a küzdősportokban, ez főleg akkor érthető, ha eleve kevesebb létszámból történik a választás, illetve ha szem előtt tartjuk azt, hogy a küzdősportok egyik lényeges tradicionális célja pont a hátrányosabb helyzetűek felzárkóztatása a többiekhez. Így érthetőnek tűnik az a sportági elgondolás, hogy átlagosnak mondható fiatalokból is fejleszthetünk bajnokot, ha kihagyások nélkül folyamatosan a hozzájuk képest legmegfelelőbb ritmusban történik a sportági oktatás. Célszerű ilyenkor karatében is a lehető legtöbb kombinációt, technikát megtanítani, kifejleszteni a variációs készséget a fiatalokban, akiket szakmai szemmel figyelve kiválasztható ki lesz a legalkalmasabb egy eredményes versenyzői pályafutásra.

Ezek alapján lényegében nem cáfolható hogy az eredményt kizárólag az elvégzett minőségi munka garantálja. Szakmai számítások szerint tízezer óra hasznos és tudatos edzésidő után lehet kiemelkedő sportsikert elérni. Ez a gyakorlatban azt jelentheti, hogy a sportági kiválóság szintjét szinte bárki elérheti, aki körülbelül 10 évet tud rendszeres, tudatos és szakszerű edzőmunkával és edzőkörülmények között eltölteni. Bizonyos szint felett így már nem a fizikai képességek és genetikai adottságok azok, amelyek elővételezhetik a sikert hanem, hogy kik azok, akik rendszeresen elviselik az eredmény eléréséhez szükséges nagy mennyiségű edzőterhelést. A kiválasztás második szintjén a világversenyekre történő felkészülésekkor azokat a tehetségeket kell kiválasztanunk, akik legközelebb állnak ehhez a képhez és emellett magas motiváltság, kitartás és kudarcűrő képesség jellemzi őket.

A karate jövőjének szempontjából igen nagy jelentősége lehet az utánpótlás korban történő kiválasztás megszervezésének is.

Ennek lényege, hogy tapasztalataim szerint az iskoláskorú fiatalok igen kis hányada találkozik csak kedvező időben a küzdősportokkal így a karatéval is. A legtöbb egyesület létszám problémákkal küzd. Ennek ellensúlyozására a szokásos tagtoborzások mellett a más sportágakban már évek óta alkalmazott módszereket lehet alkalmazni. A modern kiválasztás gyakorlata szerint ez a kiválasztás indirekt módszerének lépéseit jelentheti.

A kiválasztás indirekt útját három nagy szakasszal lehet jellemezni:

- szűrés szakasza
- átmeneti szakasz a kiválasztáshoz
- a kiválasztás tényleges szakasza

A tapasztalatok szerint a szokásos egyesületi munkánál az új tagok elsősorban a plakátok, internetes oldal vagy az ismeretség útján érkező érdeklődő szülők gyermekeiből kerül ki. Ilyenkor az esetek nagy részében a már célzott szándékkal, érkező szülőkkel és gyermekekkel találkozunk. Frekventált helyen működő edzés helyszínnél, vagy neves egyesületnél ez megfelelő számú sportolót jelenthet, de korántsem biztos, hogy így a valóban tehetséges fiatalok kerülnek a sportszakember látókörébe. Nyitni kell az iskolák felé és meg kell keresni azokat a potenciális fiatalokat, akik indíttatást éreznek a küzdősportok iránt csak önmaguktól, nem jutnak el az edzőterembe. Tapasztalatok alapján mondhatjuk, hogy ez járható út lehet, mert az iskolákból sajnálatosan alig jut el információ a sportszervezetekhez, így a nagy tömegekről, a rejtett tartalékokról szinte semmit nem tudunk. Szűrési szakasz lehet a lakóhely szerint közeli iskolák megkeresése, és konzultálás az intézmény pedagógusaival, testnevelő tanáraival. Így iskolai tornaóra keretében a célzott korosztályokban egyszeri toborzó szűrő rendezvényt tarthatunk annak érdekében, hogy megismerjük az ott tanuló általunk nem ismert fiatalok képességeit, tulajdonságait. Az itt ügyesnek alkalmasnak látott gyermekeket ezután már megpróbálhatjuk közvetlenül az edzésre irányítani. A tapasztalatok alapján végül minden 10 ügyes így kiválasztott fiatalból 2 jelenik meg az edzésen. Sajnos ez a szűrési szakasz sok szabadidőt, és kellő pedagógiai érzéket igényel, emellett meg kell küzdeni a testnevelő tanárok ellenállásával is, akik általában nem preferálják a küzdősportokat, és a sport szempontjából tehetséges fiatalokat a saját maguk által jónak ítélt sportok, általában a labdajátékok felé irányítják. Ezzel együtt ezzel a módszerrel a sportág látókörébe húzhatunk olyan gyerekeket, akik egyébként közvetlenül nem lennének megfoghatóak.

A kiválasztáshoz vezető átmeneti szakaszban a cél a gyermek sokoldalú megalapozása és további olyan információk megszerzése, amelyre a velük való foglalkozás közben tehetünk szert. Ilyen sportbeli alkalmasságra irányuló információkat szerezhethetünk a fizikai szintjük felméréséből, biológiai fejlettségük és életkoruk ismeretének összehasonlításaiból, továbbá megkérdezés útján megtudjuk volt-e már valamilyen előzetes edzésben részük.

Az előző lépéseken túljutva a kiválasztás tényleges szakaszában már a sportági kiválasztás történhet. Ha a lehetőségek adóttak ezekkel, a fiatalokkal meg kell próbálnunk hosszú gondos utánpótlás munkát kialakítani, és felépíteni a későbbi felnőtt versenyzői pályafutást.

Összefoglalás: Dolgozatomban pedagógiai és szakmai gondolatokkal próbáltam meg rámutatni arra, hogy a karatében is igen fontos a kiválasztás módszereinek használata. A tapasztalataim szerint napjainkban más sportágakhoz képest szakmai lemaradásban vagyunk e kérdéskörrel kapcsolatban. Azonban a versenysport terjedése és az olimpiai részvétel lehetőségének erősödése miatt fokozatosan erősödni kell ebben a irányban is, így lehetőséget adhatunk ifjú sportolóinknak hogy 5-10 esetleg 15 év múlva nagy létszámban minőségi szép eredményekkel növelhessék Egyesületük és Szakszövetségük elismertségét.